

УДК 159.92

Максим Андрійович АРІСТОВ,

студент факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5673-9731>

Науковий керівник:

Алла Андріївна ШИЛІНА,

кандидат психологічних наук, доцент,

доцент кафедри соціології та психології факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ВІЙНИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ОСОБИСТІТЬ І СУСПІЛЬСТВО В ЦІЛОМУ

Особистість завжди знаходиться під впливом різноманітних контекстів, серед яких на перший план сьогодні виходить війна як джерело перманентної травматизації. Під час війни поступово, не завжди помітно, але невідворотно змінюються ціннісні орієнтації, життєві перспективи, стосунки з оточенням, ставлення до себе і свого життя.

Війна руйнує базові почуття безпеки, захищеності, стабільності, передбачуваності, провокуючи тектонічні зміни процесів життєдіяльності, самореалізації, життєтворення, які рано чи пізно відчувають і безпосередні, і опосередковані учасники травматичних подій. Психологічні дослідження свідчать, що у посттравматичний період особистість не лише відновлюється, а й відкриває для себе перспективи покращення якості життя, пов'язані насамперед з феноменом посттравматичного зростання. Травматичні події зовсім не обов'язково призводять до особистісної катастрофи.

Визначено, що посттравматичне зростання покращує загальний стан людини та її адаптивність. Пережиті травми можуть слугувати каталізатором позитивних зрушень, зміцнення і поглиблення відносин, зміни життєвої позиції, виявлення сильних сторін власної особистості [1, с.73].

Насамперед важливо розглянути стресостійкість як ще один фактор війни. У науковій літературі є дві важливі галузі узгодження щодо стійкості осіб.

Перша галузь – питання адаптованості. Особи, які здатні і готові до адаптації, часто зменшують ризик бути схильними до руйнівних подій або хоча б намагаються зменшити їх вплив. Стійкі особи можуть і готові адаптуватися.

Друга галузь – питання перехідної дисфункції. Стійкість не перешкоджає виникненню дисфункції або дистресу. Відсутність дисфункції чи дистресу у людини свідчить про опір, а не про стійкість. Зараз вважається, що певна дисфункція або дистрес – це нормальна реакція на ненормальну подію. Однак дисфункція або дистрес є тимчасовими з подальшим поверненням до нормального або кращого функціонування.

Стійкість спрямована на зменшення впливу подій та відновлення після них, але не обов'язково вона спрямована на запобігання впливу отже, підвищення стійкості супроводжується кардинальним зрушенням логіки безпеки [2, с. 54].

Роль адаптації у житті людини не можливо переоцінити. Втім, розуміння її змісту та функцій у становленні особистості неоднозначне. Вузьке розуміння процесу адаптації, яке на сьогодні домінує у побутовій психології, ґрунтується на її трактовці як підкорення індивіда умовам середовища.

Середовище у такому розумінні визначається здебільшого як безпосереднє оточення індивіда, тобто таким, що є обмеженим певними просторово - часовими рамками життя індивіда. Людина є заручником умов, що склалися у її житті, і, щоб зберегти баланс (не говорячи вже про потенціал) особистості змушена пристосовуватись до них.

В умовах кризового суспільства проблема психологічної та соціальної адаптації постає досить гостро. Порушення рівноваги середовища існування людини спонукає виникненню різного роду конфліктів та життєвих криз. Саме такі ситуації вимагають нагального відновлення чи створення нового проекту особистості. Адаптація як розвиток особистості передбачає вихід за звичні просторово - часові межі, що, в свою чергу, є непростим завданням для людини, яка змушена щодня вирішувати рутинні буденні справи. Рушійним чинником розширення власного життєвого досвіду є переживання людиною так званих «моментів інтенсивностей», які є нібито зупинкою мислення, які правомірно називати подіями, в яких відбувається трансцендентування, спрямоване на визнання чогось або когось. «Моменти інтенсивності» сприяють породженню власного задуму себе можливого.

Важливим акцентом у проходженні процесу адаптації як саморозвитку особистості є вміння побачити ті нові аспекти ситуації, відчути, зрозуміти яке насправді незначне місце посідає певний конфлікт чи криза у багатстві світу людського життя. Впевненість в успішному проходженні кризового етапу життя завжди підкріплюється усвідомленням того, що зміни не є чимось болючим, а навпаки можуть бути бажаними і зрозумілими в плані їх втілення [3, с.16].

Список бібліографічних посилань

1. Коваленко А. Б. Особистість у вимірах війни: особливості психологічного благополуччя. *Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради Інституту психології ім. ГС Костюка НАПН України* Протокол № 13 від 26.12. 2017 р. Рекомендовано Вченою радою Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя 4 (2011): 240.

2. Ніздрань О. А. "Активізація соціального капіталу як чинника підтримання психологічного здоров'я ветеранів війни на сході України." *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки* 2.29 (2015).

3. Остафійчук Т. В. *Роль Психологів У Вирішенні Проблем Психологічної Та Соціальної Адаптації В Умовах Кризового Суспільства.* ББК 88.5 я43+ 60.5 я43 А43 (2016): 103.

Одержано 15.04.2022